

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	11
-------------------	-----------

CZĘŚĆ I

ZAGROŻENIA DLA MŁODEGO POKOLENIA I EDUKACYJNY POTENCJAŁ PRZECIWDZIAŁANIA

1. WSPÓŁCZESNE ZAGROŻENIA MŁODZIEŻY I JEJ EDUKACJI.....	21
1.1. Bezpieczeństwo edukacji we współczesnym świecie.....	21
1.1.1. Istota dzisiejszej edukacji.....	23
1.1.2. Nowe tendencje w edukacji.....	25
1.2. Zagrożenia – ujęcie i klasyfikacja zjawiska.....	28
1.2.1. Typologia zagrożeń.....	30
1.3. Charakterystyka zagrożeń oddziałujących na młodzież.....	37
1.3.1. Zagrożenia społeczne	39
1.3.2. Pozamilitarne zagrożenia mające wpływ na bezpieczeństwo uczniów..	43
1.4. Zagrożenia pojawiające się w edukacji globalnej.....	47
1.5. Czynniki wpływające na procesy edukacyjne w aspekcie wyzwań i zagrożeń	50
1.5.1. Demograficzne czynniki przemian.....	51
1.5.2. Finansowe uwarunkowania edukacji.....	52
1.5.3. Technologia w nauczaniu.....	53
1.5.4. Wyzwania ekologiczne.....	54
1.5.5. Kondycja zdrowotna młodego pokolenia.....	55
1.5.6. Potencjalny rynek pracy.....	56
1.5.7. Osobiste preferencje i potrzeby edukacyjne.....	57
1.6. Przyszłość edukacji.....	58

2. PEDAGOGICZNE I MERYTORYCZNE UWARUNKOWANIA KSZTAŁCENIA DLA BEZPIECZEŃSTWA.....	62
2.1. Współczesne rozumienie bezpieczeństwa w kontekście dydaktyczno-wychowawczej pracy szkoły.....	62
2.1.1. Podstawy współczesnych nauk o bezpieczeństwie.....	62
2.1.2. Bezpieczeństwo jako paradygmat w badaniach naukowych.....	64
2.1.3. Sekuritologia jako nauka o bezpieczeństwie.....	68
2.2. Bezpieczeństwo jako kategoria semantyczna i zjawisko społeczne w kontekście dydaktyczno-wychowawczej pracy szkoły.....	71
2.2.1. Denotacja terminu bezpieczeństwo.....	71
2.2.2. Rodzaje bezpieczeństwa.....	74
2.2.3. Bezpieczeństwo jako potrzeba.....	76
2.3. Bezpieczeństwo w wybranych teoriach i kierunkach pedagogicznych.....	82
2.3.1. Wykorzystanie personalizmu w rozumieniu bezpieczeństwa.....	82
2.3.2. Idee postmodernizmu w bezpieczeństwie.....	85
2.3.3. Bezpieczeństwo i zagrożenie, zaufanie i ryzyko w teoriach epoki nowoczesności.....	88
2.3.4. Tendencje rozwojowe edukacji dla bezpieczeństwa w społeczeństwie zaawansowanej nowoczesności.....	93
2.3.5. Edukacja jako mądrość w sytuacjach zagrożenia.....	96
2.4. Konceptualizacja wybranych pojęć z zakresu edukacji dla bezpieczeństwa w gimnazjum.....	100
2.4.1. Pojęcie bezpieczeństwa narodowego.....	100
2.5. Wybrane dziedziny bezpieczeństwa narodowego.....	106
2.5.1. Bezpieczeństwo polityczne.....	106
2.5.2. Bezpieczeństwo militarne.....	109
2.5.3. Bezpieczeństwo ekonomiczne.....	113
2.5.4. Bezpieczeństwo społeczne.....	115
2.5.5. Bezpieczeństwo ekologiczne.....	120
2.5.6. Bezpieczeństwo kulturowe.....	122
2.5.7. Bezpieczeństwo publiczne.....	125
2.6. Podsumowanie.....	130

CZĘŚĆ II

EDUKACJA DLA BEZPIECZEŃSTWA W POLSKIEJ SZKOLE PRZYGOTOWUJĄCA MŁODE POKOLENIE DO ZACHOWAŃ BEZPIECZNYCH

3. POLSKA SZKOŁA JAKO MIEJSCE EDUKACJI MŁODZIEŻY W DZIEDZINIE BEZPIECZEŃSTWA.....	134
3.1. Postrzeganie szkoły jako jednostki edukacyjnej.....	134

3.1.1.	Szkoła jako organizacja.....	134
3.1.2.	Szkoła jako wartość społeczna.....	136
3.1.3.	Szkoła jako instytucja wychowania.....	139
3.1.4.	Szkoła jako instytucja innowacyjna.....	142
3.1.5.	Szkoła jako organizacja ucząca się i doskonaląca.....	145
3.2.	Społeczno-kulturowe uwarunkowania edukacji dla bezpieczeństwa.....	148
3.2.1.	Edukacja dla bezpieczeństwa w środowisku szkolnym.....	148
3.2.2.	Zalecane warunki i sposób realizacji przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa.....	154
3.2.3.	Edukacja dla bezpieczeństwa jako kategoria semantyczna.....	155
3.2.4.	Kulturowe czynniki edukacji dla bezpieczeństwa.....	160
3.2.5.	Wielokulturowość w edukacji dla bezpieczeństwa.....	163
3.3.	Prawne i organizacyjne uwarunkowania procesu kształcenia uczniów w dziedzinie bezpieczeństwa w szkołach.....	167
3.3.1.	Reformowanie oświaty w Polsce.....	167
3.3.2.	Teleologiczny wymiar zreformowanej szkoły.....	170
3.3.3.	Cele i zadania gimnazjum w zakresie bezpieczeństwa zawarte w podstawach programowych.....	173
3.3.3.1.	Tematyka bezpieczeństwa w podstawie programowej z dnia 15 lutego 1999 roku.....	174
3.3.3.2.	Wprowadzanie uczniów w świat wiedzy o bezpieczeństwie w podstawie programowej z dnia 23 sierpnia 2007 roku.....	177
3.3.3.3.	Główne założenia podstawy programowej z dnia 23 grudnia 2008 roku.....	185
3.3.3.4.	Kompetencje z zakresu bezpieczeństwa w podstawie programowej z dnia 23 grudnia 2008 roku.....	188
4.	KOMPETENCJE KLUCZOWE W DZIEDZINIE BEZPIECZEŃSTWA OCZEKIWANymi KATEGORIAMI EFEKTYWNEJ EDUKACJI SZKOLNEJ.....	193
4.1.	Pojęcie kompetencji.....	193
4.2.	Wybrane elementy składowe kompetencji.....	199
4.2.1.	Wiedza.....	199
4.2.2.	Umiejętności.....	203
4.2.3.	Zdolności.....	205
4.2.4.	Postawy.....	208
4.2.5.	Motywacja.....	210
4.3.	Kompetencje kluczowe wg Parlamentu Europejskiego i Rady Europy.....	213
4.4.	Kompetencje w zakresie inicjatywności i przedsiębiorczości.....	215
4.5.	Kompetencje komunikacyjne.....	216
4.6.	Kompetencje społeczne.....	218

4.7. Kompetencje interpersonalne.....	220
4.8. Kompetencje poznawcze.....	222
4.9. Kompetencje orientacyjne.....	223
4.10. Kompetencje decyzyjne.....	224
4.11. Kompetencje kooperacyjne.....	225
4.12. Kompetencje ewaluacyjne.....	226
4.13. Kompetencje asertywne.....	227
4.14. Kompetencje medialne i informatyczne.....	230
4.15. Kompetencje w dziedzinie bezpieczeństwa.....	233
4.16. Podsumowanie.....	235

CZĘŚĆ III

ANALIZA I OCENA PROCESU KSZTAŁCENIA ORAZ MOŻLIWOŚCI JEGO DOSKONALENIA W DZIEDZINIE BEZPIECZEŃSTWA NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH GIMNAZJÓW W MAŁOPOLSCE

5. FUNKCJE I ZADANIA GIMNAZJUM W EDUKACJI DLA BEZPIECZEŃSTWA.....	240
5.1. Kształcenie obowiązkowe i kryteria przyjęcia ucznia do gimnazjum.....	240
5.2. Wymiar zajęć, podział uczniów na klasy oraz programy i treści nauczania...	241
5.3. Ocena, promocja i kwalifikacje uczniów.....	242
5.4. Gimnazjum w systemie edukacji dla bezpieczeństwa – funkcje i zadania gimnazjum.....	243
5.4.1. Charakterystyka podstawowych funkcji gimnazjum.....	243
5.4.2. Zadania gimnazjum w kształtowaniu kompetencji bezpieczeństwa uczniów.....	246
5.5. Działania profilaktyczne w szkołach.....	249
5.6. Podstawy metodologiczne badań własnych.....	251
5.6.1. Cel i przedmiot badań.....	251
5.6.2. Główny problem badawczy i problemy szczegółowe.....	253
5.6.3. Tezy badawcze.....	255
5.6.4. Metody i techniki badawcze.....	259
5.6.5. Sposób organizacji i teren badań.....	264
6. OSIĄGNIĘCIA GIMNAZJÓW W DZIEDZINIE ROZWIJANIA EDUKACJI DLA BEZPIECZEŃSTWA W SZKOŁACH.....	267
6.1. Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych.....	267
6.1.1. Młodzież szkolna gminy Krzeszowice wobec zagrożeń związanych z używkami.....	268
6.2. Poczucie bezpieczeństwa młodzieży szkolnej.....	270

6.2.1.	Samooceńa bezpieczeństwa uczniów w gimnazjum w Woli Filipowskiej.....	271
6.2.2.	Samooceńa bezpieczeństwa uczniów w gimnazjum. w Krzeszowicach.....	275
6.3.	Publiczne Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Krzeszowicach.....	280
6.3.1.	Bezpieczeństwo w Statucie szkoły.....	280
6.3.2.	Plan Wychowawczy Szkoły – działanie na rzecz zdrowia i bezpieczeństwa uczniów.....	287
6.3.3.	Plan Działań Profilaktycznych w roku szkolnym 2013-2014.....	289
6.3.4.	Program Poprawy Efektywności Wychowania w Publicznym Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Krzeszowicach.....	293
6.3.5.	Analiza podsumowująca stan faktyczny oraz przedsięwzięte działania profilaktyczne na terenie szkoły w ciągu roku szkolnego 2013/2014....	296
6.3.6.	Inne przedsięwzięcia realizowane przez szkołę służące kształtowaniu kompetencji w dziedzinie bezpieczeństwa uczniów.....	297
6.4.	Zespół Szkół im. Władysława Jagiełły w Tenczynku.....	300
6.4.1.	Bezpieczeństwo w Statucie szkoły.....	300
6.4.2.	Cele szkoły uwzględniające bezpieczeństwo uczniów.....	303
6.4.3.	Bezpieczeństwo uczniów w Szkolnym Programie Wychowawczym na lata szkolne 2012-2015.....	304
6.4.4.	Szkolny Program Profilaktyki na lata 2012/2015.....	306
6.4.5.	Realizacja programu „Bezpieczna szkoła” w latach 2012-2014 w gimnazjum.....	309
6.5.	Zespół Szkół im. Tadeusza Kościuszki w Zalasiu.....	310
6.5.1.	Bezpieczeństwo w Statucie szkoły.....	310
6.5.2.	Bezpieczeństwo uczniów w Szkolnym Programie Wychowania Zespołu Szkół w Zalasiu.....	313
6.5.3.	Szkolny Program Profilaktyki.....	315
6.5.4.	Wybrane przedsięwzięcia realizowane w gimnazjum w dziedzinie bezpieczeństwa w latach 2008-2013.....	318
6.6.	Zespół Szkół im. Marii Konopnickiej w Nowej Górze.....	321
6.6.1.	Bezpieczeństwo w Statucie szkoły.....	321
6.6.2.	Bezpieczeństwo uczniów w Szkolnym Programie Wychowawczym....	323
6.6.3.	Dbalność o bezpieczeństwo w Szkolnym Programie Profilaktyki.....	325
6.7.	Zespół Placówek Oświatowych w Woli Filipowskiej.....	327
6.7.1.	Bezpieczeństwo w Statucie szkoły.....	327
6.7.2.	Bezpieczeństwo uczniów w Szkolnym Programie Profilaktyki na lata 2013-2017.....	331
6.7.3.	Wybrane przedsięwzięcia realizowane w Zespole Placówek Oświatowych w dziedzinie bezpieczeństwa w latach 2011-2014.....	331

6.8.	Wnioski z badań – problematyka bezpieczeństwa w dokumentach normatywnych szkoły.....	333
------	--	-----

CZĘŚĆ IV

DZIAŁANIA W KIERUNKU ROZWIJANIA EDUKACJI DLA BEZPIECZEŃSTWA W POLSKIEJ SZKOLE

7.	WARUNKI EFEKTYWNEGO WYKORZYSTANIA MOŻLIWOŚCI STWARZANYCH PRZEZ PROGRAMY RAMOWE I INICJATYWY WŁADZ OŚWIATOWYCH.....	342
7.1.	Oferta dla Rady Pedagogicznej gimnazjum i innych pracowników szkoły....	342
7.1.1.	Programy profilaktyczne polecane i rekomendowane dla uczniów gimnazjum przez Ośrodek Rozwoju Edukacji do realizacji w klasach...	342
7.1.2.	Programy profilaktyczne dla dużych grup.....	346
7.1.3.	Programy profilaktyczne dla grup zwiększonego ryzyka.....	348
7.1.4.	Programy profilaktyczne dla liderów młodzieżowych w gimnazjum....	351
7.1.5.	Programy profilaktyczne dla nauczycieli.....	352
7.1.6.	Programy profilaktyczne dla rodziców.....	354
7.2.	Rządowy program na lata 2008-2013 pn. „Bezpieczna i przyjazna szkoła”....	356
7.2.1.	Uzasadnienie wprowadzenia programu.....	356
7.2.2.	Cele, założenia i zadania programu.....	357
7.2.3.	Zakładane efekty realizacji programu wychowawczego bezpiecznej i przyjaznej szkoły.....	359
7.2.4.	Przewidywane efekty programu dla szkół i placówek oświatowych....	361
7.2.5.	Przepisy prawa obowiązujące w zakresie zadań objętych programem bezpiecznej i przyjaznej szkoły.....	362
7.3.	Rok Bezpiecznej Szkoły.....	364
7.3.1.	Założenia Roku Bezpiecznej Szkoły.....	364
7.3.2.	List intencyjny Ministra Edukacji Narodowej w sprawie Roku Bezpiecznej Szkoły.....	365
7.4.	Wybrane przedsięwzięcia realizowane dla uczniów gimnazjum w ramach inicjatywy MEN – Rok Bezpiecznej Szkoły.....	367
7.4.1.	Bezpieczne otoczenie ucznia.....	367
7.4.1.1.	Stosujemy BHP i higienę.....	367
7.4.1.2.	Akty prawne do programu – Stosujemy BHP i higienę.....	369
7.4.1.3.	Reagujemy w sytuacjach nadzwyczajnych.....	370
7.4.1.4.	Dbamy o bezpieczny wypoczynek.....	374
7.4.1.5.	Przeciwdziałamy agresji i przemocy.....	376
7.4.2.	Dbamy o bezpieczne zachowanie ucznia.....	381
7.4.2.1.	Dbamy o klimat szkoły.....	381

7.4.2.2. Promujemy bezpieczeństwo w sieci.....	385
7.4.2.3. Przeciwdziałamy uzależnieniom.....	390

8. KIERUNKI DOSKONAŁENIA PRACY SZKOŁY W DZIEDZINIE

BEZPIECZEŃSTWA..... 397

8.1. Oczekiwane kierunki polityki edukacyjnej państwa i samorządów wobec wyzwań bezpieczeństwa.....	397
8.2. Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych badanych szkół.....	399
8.3. Bezpieczeństwo socjalne uczniów szkół gminy Krzeszowice.....	402
8.3.1. Wyprawka szkolna.....	402
8.3.2. Pomoc materialna dla uczniów w gminie Krzeszowice.....	408
8.4. Bezpieczna droga do szkoły uczniów szkół gminy Krzeszowice.....	410
8.5. Ocena bezpieczeństwa i zagrożeń występujących na terenie szkół i placówek oświatowych w gminie Krzeszowice.....	413
8.5.1. Baza i otoczenie szkoły.....	414
8.5.2. Droga uczniów do szkoły.....	415
8.5.3. Występujące zagrożenia techniczne oraz podjęte działania naprawcze.....	416
8.6. Wnioski z badań – czynniki warunkujące rozwój kompetencji w dziedzinie bezpieczeństwa uczniów.....	417

ZAKOŃCZENIE..... 424

BIBLIOGRAFIA..... 430

SPIS TABEL I WYKRESÓW..... 453